

El treball cooperatiu: les exposicions

Maite Pró

L'aprenentatge en contextos de cooperació requereix de la planificació d'estratègies diferents en funció de les diverses etapes d'ensenyament, ja que les característiques psicoevolutives de l'alumnat de les diverses etapes fan necessaris plantejaments diferents.

L'autor exposa una proposta emmarcada en la realització d'uns racons destinats a alumnes de l'Etapa Infantil i/o Primària, que inclogui el tractament de la diversitat, realitzats mitjançant el treball cooperatiu per alumnes de tercer d'Educació Especial dels estudis de Magisteri. L'assignatura de referència és "Aspectes didàctics i organitzatius de l'Educació Especial".

Dins d'una guia de treball es planteja, a l'apartat "les adaptacions organitzatives quant al tema de la diversitat", l'activitat següent: "Elaboració d'un disseny sobre un racó destinat a un cicle determinat d'Infantil o Primària: títol, objectius, activitats, el material a utilitzar (en la majoria dels casos ha estat confeccionat pels mateixos alumnes), la temporització i l'avaluació, així com el desenvolupament del tractament de la diversitat en el treball esmentat. L'objectiu principal és aprendre a dissenyar una estratègia organitzativa dins de l'aula.

Es remarca l'interès dels diferents grups en el desenvolupament d'aquesta estratègia, que anomena El treball cooperatiu: les exposicions; també la necessitat de l'ambientació acurada. Un racó, perquè sigui una activitat profitosa, s'ha de programar bé, i així no esdevindrà només una activitat lúdica.

Introducció

L'article que teniu davant està inspirat en una comunicació que vaig presentar jo mateixa al Seminari II de Didàctica a Catalunya, a la Universitat de Barcelona, al voltant de les estratègies didàctiques al món universitari. Com que fa poc temps que es va exposar i a més no hi va haver la possibilitat de fer-lo públic ni de comunicar-lo a d'altres professionals –llevat dels que van participar en el Seminari–, he cregut convenient exposar-lo, realitzant alguns canvis oportuns. La part teòrica està acompanyada d'una experiència pràctica amb uns alumnes dels estudis de Magisteri de la nostra Facultat.

Exposo aquest text amb l'ànim d'intercanviar experiències, ja que difícilment l'estratègia que proposo pugui ser totalment innovadora. Crec que pràcticament la majoria dels professors de Didàctica i Organització Educativa ens esforcem per implementar, en la mesura del possible, en les nostres classes tots aquells procediments metodològics que ens ajuden a fer realitat les teories. Per això, és bastant difícil exposar una estratègia completament nova. Això sí, penso que qualsevol experiència que estigui feta en un ambient innovador i de canvi, malgrat que s'assembli a una altra, mai serà igual, i per aquesta raó sempre podrà aportar nous coneixements i pràctica com a possibles exemples, que facin reflexionar aquells professionals que ens dediquem a l'especialitat abans esmentada.

La meua proposta, que més endavant concretaré, està emmarcada en la realització d'uns racons destinats a alumnes de l'etapa Infantil i/o Primària, que inclou el tractament de la diversitat, realitzats mitjançant el treball cooperatiu, per alumnes de tercer d'Educació Especial dels estudis de Magisteri esmentats.

Teories que sustenten aquesta estratègia

La proposta metodològica dels estudis de Magisteri, en el marc de la nostra Universitat, es porta a terme a partir d'un currículum propi de cada especialitat per tal d'aconseguir el perfil professional.

Principalment, els nostres principis psicopedagògics vénen del constructivisme i de l'humanisme i guien l'activitat docent. Aquests són: la motivació, l'activitat, la globalització, la funcionalitat, la interacció i la mediació.

El treball cooperatiu, argumentació teòrica

El treball en grup fa possible la construcció del coneixement a nivell cooperatiu, i es facilita així l'enriquiment de tots els components del grup.

Segons diversos autors, el treball en grup facilita el rendiment acadèmic, el control de l'actuació individualista, la comparació de diferents punts de vista...

Ja Freinet, pedagog de l'Escola Nova, era partidari d'una escola en la qual el treball cooperatiu autogestionat i amb hipòtesis fos el substrat de totes aquelles activitats d'ensenyament-aprenentatge. Així, a l'escola introduí la impremta, la correspondència interescolar...

És obligat citar Vygotsky. Werttsch (1988: 77), parlant d'ell, diu: "El tipus de processos socials sobre els quals Vygotsky situa el seu interès principal és el que denominaré 'interpsicològics'. En contraposició amb els processos socials, els processos interpsicològics impliquen petits grups (per regla general, díades) d'individus implicats en una interacció social determinada i explicable en termes de dinàmiques de grups petits i pràctica comunicativa".

I ha estat Vygotsky qui ha fet famosa l'expressió "zona de desenvolupament proper" per referir-se a un espai cognitiu situat entre aquell en el qual l'alumne és capaç de resoldre problemes de forma independent i aquell altre en el qual necessita l'ajuda exterior.

Si estem d'acord que, en el procés d'ensenyament, a part de la transmissió d'informació directa, cada alumne/a dirigeix el seu propi procés, llavors el grup esdevé un sistema obert, en el qual els encerts de cadascú mai coincideixen totalment amb els dels altres, però això no és un desavantatge sinó un procés d'acomodació que reclama un marc social per a la construcció del coneixement.

Espín i Rodríguez (1993: 29), respecte d'això diuen: "El saber fer implica uns coneixements, però aquests, per si mateixos, no són suficients. Hi ha unes habilitats o destreses on s'apliquen aquests coneixements. Objectius com ara 'col·laborar en equips de treballs' pertanyen a l'àmbit afectiu-volitiu. Aquests objectius són molt relliscosos i difícils de controlar i no acostumen a ser objecte directe de l'avaluació en el context universitari".

En el cas de la nostra Facultat, és un dels instruments més utilitzats, perquè es valora molt la seva eficàcia. Tot i que aquesta metodologia té algun desavantatge, com pot ser "el control" de la participació de tots els membres del grup, ben assessorat i orientat, amb trobades contínues, és una estratègia, com ja he dit, molt enriquidora per a uns futurs professionals de l'educació, els quals hauran d'acostumar-se molt sovint a treballar en grup.

En el document intern de *La identitat dels estudis de Magisteri* de la nostra Facultat es llegeix (1988: 60): "Segons Piaget (1969), el treball en grup té molta importància: 'Des del punt de vista intel·lectual –la cooperació entre iguals– és la més apta per afavorir el veritable intercanvi d'idees i la discussió, és a dir, totes les conductes capaces d'educar la ment crítica, l'objectivitat i la reflexió discursiva. Des d'un punt de vista moral, condueix a posar en pràctica els principis que regeixen una conducta i no només a una submissió exterior'."

L'aprenentatge en contextos de cooperació requereix de la planificació d'estratègies diferents en funció de les diverses etapes d'ensenyament, ja que les característiques psicoevolutives de l'alumnat de les diverses etapes fa necessaris plantejaments diferents. A la nostra Facultat, pràcticament tot el treball en grup que es demana des del professorat és pautat per escrit, per tal que l'estudiant sàpiga exactament el que se li requereix. És guiat pel professorat, i a la vegada concretat en un treball escrit que han de lliurar al professor/a, acompanyat quasi sempre d'una exposició a l'aula i/o una posada en comú.

Aquest guiatge està determinat, a vegades, per les guies. Aquestes són uns instruments, unes pautes per orientar els alumnes en cada tema que compon un pro-

grama d'una assignatura. Les diferents parts d'una guia són: la introducció al tema, els objectius, els continguts dels tres tipus (segons la LOGSE), les activitats d'aprenentatge detallades i temporalitzades, els criteris d'avaluació i les referències bibliogràfiques. El gran avantatge de la guia de treball és que, a la vegada que orienta l'estudiant, com que és flexible, li dóna un marge d'actuació per aprendre per descobriment, i al mateix temps li dóna una certa autonomia de treball. No hi ha una homogeneïtat en la manera de treballar a partir de la guia: hi ha professors que la interpreten com un guió per seguir les classes expositives; d'altres, tal com he comentat abans, com un treball de recerca individual i en grup...

El treball cooperatiu resulta més profitós si el combinem amb estratègies que es corresponen a les característiques i a l'especialitat d'aquests. És important destacar que aquest tipus de treball requereix una comunicació activa i positiva, una interacció entre els companys, i d'aquests, cap al professor/a. Tot això afavoreix els processos reflexius i l'apropiament del coneixement per part de cada alumne/a.

Els equips per treballar de forma cooperativa no sempre són estables, però s'ha d'afavorir d'una manera eficaç el resultat del treball. Quant a la temporització, s'acompleix un calendari establert, per tal que els estudiants es puguin planificar les diferents tasques. A les reunions de professors dels diferents cursos i especialitat, es plantegen els diversos treballs en grup demanats als alumnes i s'intenta equilibrar, en la mesura del possible, el pes d'aquests.

La capacitat del grup per emmagatzemar informació és bastant més gran que la individual. Però no hem de pensar només en l'efecte quantitatiu de la suma de la informació, sinó en la dinàmica que es configura quant al tractament de la informació. Així, per exemple, la idea d'un membre del grup l'aprofiten els altres membres des d'altres punts de vista i dóna com a resultat un discurs més ric i consensuat.

Com ja he mencionat abans, tot i que el treball en grup pot tenir l'inconvenient que algun membre del grup no "treballi", amb assessories per part del professor de la Facultat, i amb posades en comú o possibles preguntes que puguin sortir en les proves escrites, es pot assegurar un bon seguiment dels membres del grup, per tal que no recaigui tot el pes només en "uns quants".

Blázquez (1997: 108), al voltant d'aquest tema, considera que: "L'aprenentatge cooperatiu permet potenciar els processos interactius en benefici dels alumnes, cosa que el converteix en una estratègia d'aprenentatge de gran importància". Però s'ha de tenir en compte que si la col·laboració és un requisit imprescindible per garantir l'eficàcia de l'aprenentatge cooperatiu, la compensació grupal ha d'actuar com un element motivador important; per tant, l'avaluació del professor ha de ser al més ajustada possible.

En general, els avantatges del treball cooperatiu són:

- Dirigir el grup amb més facilitat cap als objectius previstos amb una dependència menor del professor.
- Augmentar el sentiment de pertinença al grup i de l'esperit d'equip, així com també facilitar les habilitats comunicatives.

- Realitzar estudis o treballs de recerca que difícilment es poden dur a terme individualment amb la mateixa riquesa.
- Crear una comunicació i intercanvis d'idees i d'informacions que donaran com a resultat uns treballs més complets.
- Contrastar arguments i hipòtesis que guien els estudis per descobriment.

Quan es fa treball en grup a l'aula, el professor no ha de tenir un paper passiu. Ha de saber escollir una tècnica adequada i planificar, proporcionar idees i recursos. Com a funcions bàsiques es consideren:

- Orientar el treball dels alumnes i cooperar en el seu funcionament seguint la marxa dels treballs.
- Estimular i revisar els diferents grups per tal que la tasca que duen a terme sigui eficaç.
- Definir els objectius i activitats a realitzar de manera clara i concisa (per això, el millor és fer les pautes de treball per escrit).
- Suggestir fonts d'informació i col·laborar en la selecció de dades i documents d'informació.

D'altra banda, perquè hi hagi un bon funcionament en un grup i es provoqui un cert grau de satisfacció, s'han de donar unes condicions: claredat dels objectius, acceptació i comprensió dels diferents membres; un ambient físic idoni; un temps determinat i una distribució i planificació eficaç; una adequació real quant als resultats que es volen obtenir i una concreció del grau d'aprofundiment que se li vol donar al estudi.

Es poden trobar diferents tipus de treball en grup (Coll, C. i Colomina, R. 1990). D'entre ells podem parlar de:

- La tutoria. És el tipus de treball en grup en el qual un estudiant es prepara algun tema aprofundint-hi més i, d'aquesta manera, tutoritza l'altre. Aquest rol diferenciat els afavoreix tots dos.
- El treball cooperatiu. Es dóna quan tots els objectius del grup estan vinculats, de manera que aquests s'aconsegueixen amb el suport de tots els membres. Així s'interactua cooperativament.
- El treball col·laboratiu. Tots els estudiants posseeixen les mateixes capacitats, entre tots es fa la tasca encomanada.

Tradicionalment, a la nostra Facultat, el treball en grup s'inicia a primer, es continua a segon i es consolida a tercer: "El tercer curs coincideix amb l'etapa de cogestió, en què l'alumne/a ha d'acabar d'assolir la capacitat d'autogovern i la responsabilitat suficient per iniciar la seva tasca educativa, i inserir-se en el món laboral. El grup té més opcions d'escollir dins d'una panoràmica oferta pel mestre. Concreta el tema mitjançant un contracte de treball. L'elecció estarà en funció de les preferències professionals dels membres del grup.

Pel que fa als alumnes de 3r (fase de cogestió), és interessant de disposar, a l'inici del curs escolar, d'uns dies de sensibilització amb uns objectius concrets: millora i ampliació de tècniques de treball en grup i estudi de la dinàmica interna del grup (cohesió, acceptació). S'ha d'aconseguir una interrelació entre els grups" (Riera, M.A., 1992: 321).

En resum, aquesta proposta de treball és, com ja he mencionat amb anterioritat, molt profitosa en tots els sentits i, a més a més, tenint present que els estudiants de Magisteri hauran de treballar en equip en els diferents claustres de professors dels centres, és una eina que, com a futurs professionals, els convé aprendre a dur a terme amb tots els seus avantatges i perills.

Per acabar aquesta part teòrica de la ponència, citaré unes propostes fetes pels professors de la Universitat Ramon Llull, al voltant del tema del treball en grup, en un document inèdit d'ús intern anomenat Disseny dels plans d'estudi de les especialitats de Mestre/a (1996). És necessari:

- "Valorar, revisar i, si escau, seguir la normativa de l'Escola en relació amb la seqüència, al llarg dels tres cursos, del treball en grup.
- Planificar, de manera realista, a l'inici del quadrimestre, els treballs que demanaran tots els professors que incideixen en un mateix curs. Potenciar la qualitat per sobre de la quantitat.
- Realitzar un seguiment constant per part del professorat.
- Reflexionar sobre els avantatges que té, en l'aprenentatge i en la formació base, el treball en grup de tipus cooperatiu".

Proposta pràctica

Com ja he dit al principi de l'escrit, aquesta experiència que explicaré ha estat realitzada amb alumnes de tercer d'Educació Especial dels estudis de Magisteri de la Universitat Ramon Llull. L'assignatura de referència és "Aspectes didàctics i organitzatius de l'Educació Especial".

Dins de la guia de treball L'organització de centres per atendre necessitats d'E. Especial, se'ls plantejava l'activitat següent: "Elaboració d'un disseny sobre un racó destinat a un cicle determinat d'Infantil o Primària: títol, objectius, activitats, temporització i avaluació".

L'apartat a què fa referència aquesta activitat és: les adaptacions organitzatives dins del tema de la diversitat. Així, doncs, l'objectiu d'aquest treball és aprendre a dissenyar una estratègia organitzativa dins de l'aula que, a més de tenir, per als alumnes de les escoles, els objectius següents: adquirir autonomia per treballar; participar directament en l'activitat proposada, potenciar canvis d'impressions entre companys, experimentar i manipular diferents materials i adonar-se que a l'aula es poden fer diferents feines alhora i que cal respectar amb silenci el treball dels altres; s'ha d'intentar atendre el tema de la diversitat en el grup-classe al qual va dirigida aquesta activitat.

Es pot dir que el treball per racons consisteix en activitats diferents i rotatives basades en les matèries bàsiques (llengua, matemàtiques, coneixement del medi, plàstica, música...) i realitzades en petit grup de 4 a 6 alumnes.

Concretament, els estudiants de Magisteri havien de preparar: el tema d'un racó dirigit a un grup determinat d'alumnes de l'etapa Infantil o Primària, els seus objectius, els continguts, les activitats, el material a utilitzar (en la majoria dels casos ha estat confeccionat pels mateixos alumnes) i l'avaluació, així com el desenvolupament del tractament de la diversitat en el treball mencionat.

El procediment utilitzat ha estat: preparació del disseny pel grup de treball i revisat per la professora; confecció del contingut del racó explicat en un mural que a la vegada servís d'ambientació; preparació i creació dels materials i planificació de l'avaluació del racó mitjançant graelles d'observació o bé un altre sistema.

Aquest treball ha estat constantment revisat per la professora (en aquest cas, per mi), i un cop temporalitzat, es va triar un dia en el qual es farien les exposicions dels diversos grups. Aquell dia es va portar a l'aula tot el material del racó per "muntar-lo" a la classe, com si fos un racó en realitat. Un cop exposats tots els treballs, els diferents alumnes van passar per tots els racons, com si fossin alumnes, experimentant pel diversos racons i veient els diferents recursos i activitats elaborades.

Els títols dels diferents racons preparats són:

- Racó de l'observació
- Racó de les matemàtiques
- Racó de l'experiment
- Racó dels oficis
- Racó de la interculturalitat
- Racó de la llengua
- Racó dels sentits (hi van haver dos grups que el van preparar)
- Racó dels daus
- Racó dels pictogrames
- Racó de la tardor
- Racó de Cavall Fort
- Racó del Buf
- Racó "Hi havia una vegada"

Els criteris d'avaluació van ser: realitzar i dissenyar un racó ben programat i, a la vegada, engrescador; justificar la planificació i temporització; crear una avaluació que fos possible per part del mestre/a de l'aula (amb l'ajuda del mestre/a de suport o un altre especialista, si fos possible), tenint en compte que ha d'orientar diferents racons alhora; incloure el tractament de la diversitat.

Per poder concretar més el tipus de treball que els/les alumnes van fer, n'explicaré dos a tall d'exemple, concretant: l'exposició, els objectius, els continguts, les activitats, l'organització i l'avaluació.

El racó dels sentits:

Exposició: Un mural acompanyava el racó i també una taula amb tot el material exposat.

Objectius: Van fer un objectiu general: *Discriminar les percepcions que s'obtenen a partir dels sentits: vista, oïda, tacte, olfacte i gust.* I d'altres d'específics per cada sentit. Per citar-ne un:

La vista: *Diferenciar i identificar els colors característics del daltonisme situats en un mateix dibuix (verd i vermell); Discriminar objectes segons la forma, la mida, la posició i la grafia...*

Continguts: Nocions bàsiques relacionades amb geometria: obert i tancat (contingut conceptual); Coordinació oculomotriu. Orientació en l'espai a nivell corporal: davant-darrere, dalt-baix, un costat-l'altre costat. Observació i exploració d'elements manipulables, emprant els sentits: vista, oïda, tacte, olfacte i gust. Percepció de l'entorn immediat a través dels sentits... (continguts procedimentals); Iniciativa i satisfacció en les activitats quotidianes (contingut actitudinal).

Activitats: El tacte: Experimentació lliure, treballarem amb una sèrie de materials, com per exemple, cotó, paper de vidre... amb la finalitat que els nens/es identifiquin només pel tacte (ulls tancats) el material de què es tracta...

Van preparar activitats diverses per treballar tots els sentits, que ara no exposo per no estendre'm gaire.

Organització: Interclasse, amb primer de Primària. Horari: dues sessions d'una hora a la setmana. Agrupament: deu nens/es, cinc de cada una de les classes i intercalarem un nen/a de cada perquè vagin a cada un "dels sentits". Es va repetir aquest procés fins que tots hagin vist el racó.

Avaluació: Es farà mitjançant unes graelles d'observació per fer un seguiment de cada nen/a i adonar-se si hi ha dificultats o no a l'hora de dur-lo a terme.

El racó de la interculturalitat. El Magrib i la seva cultura:

Exposició: Els estudiants d'aquest grup van ambientar molt bé aquest racó. Van centrar-se en la cultura del Magrib. Van posar música àrab de fons, roba típica del país, el llibre de l'Alcorà, un mural d'un mapa a la paret amb la situació dels països, menjars típics, revistes i diaris propis d'aquesta cultura...

Objectius: Treballar interculturalment; Comprovar que cada cultura té uns elements específics que la fan diferent i única vers les altres; Establir un paral·lelisme i interrelació entre ambdues cultures: la magribina i la catalana; Fomentar l'interès

per conèixer aquells elements que configuren una cultura (gastronomia, vestits, escriptura, música, literatura,...); Potenciar l'enriquiment personal mitjançant la interculturalitat; Conèixer els elements que constitueixen la cultura àrab...

Continguts: Situació geogràfica del Magrib. Aspectes i manifestacions que constitueixen la cultura àrab: vestits, escriptura, danses, música, formes literàries... Elements més característics de la religió islàmica (continguts conceptuals). Manipulació i observació dels diferents elements de la cultura magribina. Consulta i observació de diferents formes literàries pròpies del Magrib. Iniciació en diferents formes d'escriptura àrab (continguts procedimentals). Interès vers els elements característics de la cultura magribina. Consciència de l'existència de prejudicis davant de grups etnicoculturals diversos per poder-los evitar... (continguts actitudinals).

Activitats: Dins d'aquest racó hi ha diferents apartats. En posaré alguns exemples:

- Activitat A: On ens trobem? Trencaclosques: consisteix a situar unes peces (els països) en un gran mapa d'Àfrica on hi ha assenyalades les divisions de tots els països que la formen, construint i destacant així la regió que anomenem el Magrib (nord-Àfrica).
- Activitat B: Com s'escriu? Partint d'unes targetes on apareixen diferents paraules en català, el nen/a ha de transcriure-les en àrab, tot emprant el diccionari català-àrab. Les paraules es penjaran en un mural.
- Activitat C: Vols jugar amb mi? Els nens/es poden triar els diferents jocs populars de la cultura magribina, com: Asardon Amezian (cavall petit); Seba Tizra (set pedres); Far Àghshod (amagar el pal)...
- Activitat D: Sshh!!!!... Llegim i mirem. És una activitat de lectura i observació. Damunt d'una catifa hi ha cançons, poemes, rodolins, proverbis, diaris àrabs... de la cultura magribina. Els alumnes van informant-se i comentant amb els companys el que van aprenent.

Organització: Les diferents activitats es faran dins de l'aula. Unes, individualment i d'altres, en petit grup. Les sessions seran d'una hora a la setmana. Les agrupacions d'alumnes les farà el/la mestre/a, tenint en compte que és una activitat lúdica i alhora d'ensenyament-aprenentatge. Es triarà a partir d'uns papers de colors que el mestre/a repartirà.

Avaluació: L'avaluació d'aquest racó es durà a terme mitjançant unes activitats concretes, però es prioritzarà la valoració del mestre/a mitjançant l'observació, sobretot amb els alumnes.

El tractament de la diversitat en aquests dos racons es guiarà per la selecció d'aquelles activitats que els nens/es amb NEE poden realitzar segons les seves capacitats, i també, com ja hem mencionat, per l'observació del mestre/a i/o especialistes.

L'apartat de planificació o programació i organització també va ser, en general, molt treballat. Es va entendre que un racó, perquè sigui una activitat profitosa, s'ha de programar bé, i així no esdevindrà només una activitat lúdica.

També tots els grups van incloure-hi, d'una manera o d'una altra, el tractament de la diversitat, pensant activitats de diferent complexitat, donant un ventall de possibilitats en les accions dels alumnes, en definitiva, vinculant les tasques a realitzar en el racó amb la diversitat de ritmes d'aprenentatge que es poden trobar en una aula.

Així, doncs, es porten a terme tots els criteris proposats en aquesta estratègia.

Quant a les exposicions en si, no totes van ser igual d'atractives, ja que alguns/es alumnes tenen més dificultat a l'hora d'expressar-se que d'altres. Una altra dificultat que vam tenir va ser la manca de temps per poder "passar", un cop acabades les exposicions, per tots els racons i experimentar individualment o bé en grup. Aquest va ser un aspecte que després es va comentar amb el grup-classe. Per solucionar-ho, vam portar, un altre dia, a l'aula, algun material perquè l'acabessin de veure i experimentar.

La valoració que van fer els diferents grups va ser positiva (fins i tot, a un dels grups, que va fer un treball més senzill, li va saber greu fer la seva exposició). Van argumentar el que havien après i també les idees que havien tret dels diferents treballs dels companys.

Per acabar, diré que la meua valoració d'aquesta estratègia també és positiva. Però vull apuntar uns trets característics d'aquest grup de tercer d'Educació Especial que no havien tingut els grups d'anys anteriors, com la capacitat d'autoorganitzar-se i l'autonomia demostrada durant la preparació de l'activitat, durant la qual només em venien a demanar aspectes o dubtes concrets a resoldre. Això ha facilitat indubtablement l'eficàcia d'aquesta estratègia.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BLÁZQUEZ, F. (1997). "Modelos didácticos socializados". A SÁENZ, O. I COLL, C. i COLOMINA, R. (1990). "Interacción entre alumnos y aprendizaje escolar", a Coll, Palacios, J. y Marchesi, A. (Comp): *Desarrollo psicológico y Educación*, II. Alianza: Madrid.
- EQUIP DIRECTIU DE MAGISTERI (1994). *Disseny dels plans d'estudi de les especialitats de Mestre/a*. Document inèdit d'ús intern. Escola Universitària de mestres Blanquerna.
- EQUIP DE GESTIÓ ACADÈMICA I EL CONSELL D'ESPECIALITATS DELS ESTUDIS DE MAGISTERI. (1998). *La identitat dels estudis de magisteri de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna*. Document inèdit d'ús intern.
- ESPÍN, V. i RODRIGUEZ, M. (1993). *L'avaluació els aprenentatges a la Universitat*. Barcelona. Universitat de Barcelona.
- PIAGET, J. (1969). *Psicología y Pedagogía*. Barcelona: Ariel.
- RIERA, M.A. (1992). *Gènesi i evolució de l'Escola de Magisteri de l'Església (Blanquerna)*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona: Facultat de Pedagogia.
- SALVADOR, F. (Coord): *Enseñanza Secundaria. Currículo y organización*. Alcoy: Marfil.
- WERTSCH, J. (1988). *Vygotsky y la forma social de la mente*. Barcelona: Paidós.

ABSTRACT

El aprendizaje en contextos de cooperación requiere la planificación de estrategias diferentes en función de las diversas etapas de enseñanza ya que las características psicoevolutivas del alumnado de cada una de ellas hacen necesarios planteamientos diferentes.

La propuesta recogida en este documento, que incluye el tratamiento de la diversidad, se centra en el desarrollo de unos rincones destinados a alumnos de la Etapa infantil y/o de Primaria y realizados, mediante un trabajo cooperativo, por alumnos de tercero de Educación Especial de los estudios de Magisterio. La asignatura de referencia es Aspectos didácticos y organizativos de la Educación especial.

En el apartado dedicado a "Las adaptaciones organizativas en el tema de la diversidad" de la guía de trabajo se plantea la siguiente actividad: la elaboración del diseño de un rincón destinado a un determinado ciclo de Educación infantil o de Primaria. Este apartado incluye el título, los objetivos, las actividades, el material necesario (en la mayoría de los casos confeccionado por los propios alumnos), la temporización y la evaluación, así como el desarrollo del tratamiento de la diversidad. El objetivo principal consiste en aprender a diseñar una estrategia organizativa dentro del aula.

En el epígrafe titulado "El trabajo cooperativo: las exposiciones" se hace hincapié en el interés de los diferentes grupos en el desarrollo de esta estrategia. También se destaca la necesidad de llevar a cabo una cuidada ambientación ya que, para que resulte una actividad provechosa y no meramente lúdica, un rincón ha de programarse bien.

L'apprentissage dans les contextes de coopération requiert de la planification de différentes stratégies en fonction des diverses étapes d'enseignement, puisque les caractéristiques psycho-évolutives des élèves des diverses étapes demandent des différentes mises en oeuvre..

L'auteur expose une proposition encarrée dans la réalisation de quelques coins destinés aux élèves de l'Étape Enfantine et/ou Primaire, comprenant le traitement de la diversité, et qui ont été réalisés par les élèves du troisième année d'Éducation Spéciale des études de Magistère à travers du travail coopératif. Le cours de référence est "Aspects didactiques et organisationnels de l'Éducation Spéciale".

Dans une guide de travail, sous la section "adaptations organisatrices autour du sujet de la diversité" l'activité suivant y est proposée: "Elaboration d'un dessin pour un coin destiné à un certain cycle Enfantine ou de Primaire: titre, objectifs, activités". Les matériaux d'usage, la temporisation et l'évaluation, aussi que le développement du traitement de la diversité dans ce travail ont été confectionnés par les élèves eux mêmes au plupart des cas. L'objectif principale est apprendre comme dessiner une stratégie organisatrice dans la salle.

L'intérêt des différents groupes sur le développement de cette stratégie aussi que le besoin d'un environ soigné sont soulignés dans la section "Le travail coopératif:

les expositions". Un coin, pour devenir une activité profitable, doit être bien programmé pour éviter qu'il soit qu'une activité ludique.

Learning in cooperative contexts needs to plan different strategies according to the diverse learning stages, as the psychoevolutionary characteristics of pupils demand different approaches.

The author presents a proposal focused on the performance of some corners addressed to Pre-School and/or Primary Education pupils, including the treatment of diversity, to be carried out through cooperative working by Teacher Training Special Education third year students. The subject of reference is "Didactic and organisational aspects of Special Education."

In a working guide, within the section "organisational adaptations regarding the issue of diversity," the following activity is planned: "Elaboration of a corner design addressed to a determined Pre-School or Primary Education cycle: title, objectives, activities, material to be used (in most cases, materials were made by the students themselves), timing, and assessment, as well as the development of the treatment of diversity in this activity. The main objective is to learn to design an organisational strategy within the classroom.

The interest of the different groups in the development of this strategy, called Cooperative Working: Exhibitions, stands out, as well as the need for an adequate environment. A corner, to become a successful activity, has to be well programmed, and then it will not just be a playful activity.